

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК МЕХАНІЗМ СТАБІЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ЄВРОПІ

Палінчак Микола Михайлович

*доктор політичних наук, професор,
декан факультету міжнародних економічних відносин,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

Палінчак Мілан Миколайович

*студент,
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»*

У сучасних умовах глобальної нестабільності та зростання геополітичної напруги питання забезпечення стабільності міжнародних відносин у Європі набуває особливої актуальності. Одним із ключових інструментів досягнення цієї мети стає економічна дипломатія - комплекс дій, спрямованих на реалізацію зовнішньополітичних інтересів держави за допомогою економічних важелів, таких як торгівля, інвестиції, фінансова допомога та міжнародне партнерство. Економічна дипломатія сприяє формуванню взаємозалежності між державами, розвитку співробітництва та зниженню ризиків конфліктів, що робить її важливим чинником стабілізації європейського простору. У цьому контексті аналіз ролі економічної дипломатії як інструменту стабілізації міжнародних відносин у Європі є необхідним для розуміння сучасних тенденцій розвитку регіональної безпеки та економічної взаємодії.

У швидко мінливому ландшафті європейських міжнародних відносин економічна дипломатія стає дедалі важливішим інструментом стабільності та співпраці. У широкому розумінні економічна дипломатія— це використання економічних засобів (торгівля, інвестиції, допомога, співпраця у сфері розвитку) для досягнення дипломатичних або зовнішньополітичних цілей. Вона знаходиться на перетині міжнародних відносин, політичної економіки та дипломатичних досліджень.

У науковому дискурсі поняття економічної дипломатії трактується по-різному, однак доцільним є підхід, за яким її слід розуміти як сукупність процесів, у межах яких державні та недержавні суб'єкти використовують економічні інструменти для досягнення зовнішньополітичних цілей, поєднуючи при цьому дипломатичну та економічну логіку.

В Європі держави все частіше застосовують економічну дипломатію не тільки через торговельні угоди або сприяння експорту, але й через

інституціоналізовані механізми, спрямовані на досягнення стабільності, стійкості та стратегічної автономії. Таким чином, у європейському контексті економічна дипломатія є частиною ширшого набору інструментів стабілізації [1].

Одним із ключових стабілізуючих ефектів економічної дипломатії є формування взаємозалежності між державами. У європейському середовищі торгівля, інвестиції та узгодження нормативно-правових актів створюють взаємну зацікавленість у економічному добробуті один одного. Емпіричні дослідження показують, що більш активна економічно-дипломатична діяльність (наприклад, просування через посольства, агентства з просування експорту) позитивно корелює з торговельними показниками європейських країн. Це означає, що економічна дипломатія сприяє поглибленню транскордонних економічних зв'язків, що, в свою чергу, підвищує вартість конфліктів або дестабілізації. Для Європи, де багато держав мають тісні економічні зв'язки, застосування економічної дипломатії для поглиблення зв'язків сприяє структурній стабільності.

Економічна дипломатія в Європі також функціонує шляхом вбудовування економічного співробітництва в інституційні рамки. Економічно-дипломатична позиція Європейського Союзу включає такі інструменти, як торговельні угоди, Європейський інструмент сусідства та інші рамки партнерства. ЄС намагається інтегрувати свою економічну, торговельну та розвиткову політику в єдину зовнішню стратегію. Така інституціоналізація сприяє стабілізації відносин, оскільки забезпечує передбачувані правила, зменшує трансакційні витрати та пропонує канали для вирішення конфліктів за допомогою економічних засобів, а не примусу. Таким чином, економічна дипломатія стає частиною архітектури управління, що сприяє стабільності [2].

Ще однією стабілізуючою функцією економічної дипломатії є її використання під час криз. У європейському контексті війна в Україні стала випробуванням для ЄС на здатність застосовувати економічну дипломатію як інструмент стійкості та стабілізації. Дослідження показують, як Україна мобілізувала економічну дипломатію - через санкції, допомогу, залучення прямих іноземних інвестицій та сприяння торгівлі для підтримки своєї національної економічної безпеки та зовнішніх зв'язків. Тим часом економічна дипломатія ЄС, що постійно розвивається, адаптується до геополітичних змін, таких як агресія росії, енергетична незахищеність та потрясіння в ланцюгах постачання. Здатність реагувати економічними (а не військовими) засобами підвищує стабільність, пропонуючи країнам альтернативні інструменти для управління конфліктами, узгодження інтересів та зміцнення зв'язків.

Незважаючи на свій стабілізуючий потенціал, економічна дипломатія не є панацеєю. В Європі залишається низка викликів. По-перше,

багатогранність учасників (інституції ЄС, держави-члени, приватний сектор) іноді призводить до проблем з координацією, що підриває узгодженість економічних і дипломатичних дій. По-друге, економічна дипломатія може бути підірвана геополітичними напруженнями, протекціоністською реакцією та фрагментацією регулювання. По-третє, залежність від економічної взаємозалежності створює ризик вразливості держави, пов'язані торговельними відносинами, можуть все одно стикатися з порушеннями та залежностями, які дестабілізують, а не стабілізують ситуацію в разі виникнення потрясінь. Отже, хоча економічна дипломатія може сприяти стабільності, її необхідно доповнювати інституційною міцністю та стратегічною узгодженістю [3].

Отже, економічна дипломатія відіграє вирішальну роль у стабілізації міжнародних відносин у Європі шляхом поглиблення економічної взаємозалежності, закріплення співпраці в рамках інституцій та запровадження невійськових інструментів подолання криз. Особливо в контексті ЄС та його сусідів (включно з Україною) економічна дипломатія стала частиною стратегічної структури європейської стабільності. Проте її ефективність залежить від узгодженої стратегії, інституційної координації та стійкості до геополітичних та економічних потрясінь. Для політиків інвестиції в економічно-дипломатичні можливості є не лише економічним питанням, а й центральним елементом архітектури європейської стабільності.

Список використаних джерел:

1. Okano-Heijmans M. Conceptualizing economic diplomacy: The crossroads of international relations, economics, IPE and diplomatic studies. *The Hague journal of diplomacy*. 2011. Vol. 6.1-2. P. 7–36.
2. European Commission. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations. Official Website of the European Union, 2024. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu> (дата звернення: 10.10.2025).
3. European Union External Action Service (EEAS). International Cooperation & Partnerships. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/international-cooperation-partnerships_en (дата звернення: 10.10.2025).